

УДК 615.014.47(046):32.019.5

Л. М. Унгурян, О. Б. Панькевич, Б. П. Громовик, Н. А. Прилипко
**РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ГАЗЕТ
У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ
З ПИТАНЬ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ**

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна,
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького,
Львів, Україна

УДК 615.014.47(046):32.019.5

Л. М. Унгурян, О. Б. Панькевич, Б. П. Громовик, Н. А. Прилипко
РОЛЬ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ГАЗЕТ В ФОРМИРОВАНИИ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ ПО ВОПРОСАМ ФАЛЬСИФИКАЦИИ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

*Одесский национальный медицинский университет, Одесса, Украина,
Львовский национальный медицинский университет имени Даниила Галицкого, Львов, Украина*

По результатам анализа информации 432 номеров 15 социально-политических газет национального уровня выявлено наличие двух упоминаний об изъятии фальсифицированных лекарств в августе 2010 г. (Васильков) и восьми сообщений об аналогичной ситуации в ноябре 2012 г. (Львов). Установлено, что первые две публикации не содержат информацию о количестве фальсификата. В остальных восьми сообщениях выявлены расхождения в количестве изъятых лекарств и их названиях. При этом объем фальсификата указывали по стоимости, количеству названий и упаковок, в ящиках и тоннах. В публикациях приводился различный перечень изъятых лекарств. Указанное объясняется использованием отдельными журналистами манипулятивной, а не гуманистической программы воздействия на аудиторию через эксплуатацию ее потребности в безопасности и сохранении здоровья, а также через закрепление в массовом сознании читателей газет негативного образа аптечной службы.

Ключевые слова: средства массовой информации, социально-политические газеты, общественное мнение, фальсификация лекарственных средств.

UDC 615.014.47(046):32.019.5

L. M. Unhurian, O. B. Pankevych, B. P. Hromovyk, N. A. Prilipko
THE ROLE OF SOCIOPOLITICAL NEWSPAPERS IN SHAPING PUBLIC OPINION ON DRUG FALSIFICATION

*The Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine,
Danylo Halysky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine*

Introduction. The media actively shape public confidence in the pharmacies and pharmacists. This is one of the determining factors of patient compliance, significantly affects the overall effectiveness of pharmacotherapy. This applies particularly to media reports about drugs falsification.

The aim of the work was to analyze reports of socio-political newspapers of national level with respect to identifying the most resonant cases of counterfeit drugs. The study used methods are qualitative and contextual analysis.

Results. The analysis of information 432 issues of 15 sociopolitical newspapers revealed the presence of two references of counterfeit drugs withdrawal in Vasilkiv in August 2010 and eight reports of the similar situation in Lviv in November 2012.

It has been found that the first two publications do not contain information about the number of counterfeit drugs. In the other eight reports there were revealed differences regarding the number of seized drugs and their names. The volume of counterfeit drugs were determined value, number of items, packages, boxes and tone. In the article there were submitted different names of seized drugs.

Conclusions. Different content of posts on falsification of drugs in the two analyzed periods was established. This is due to the use of the individual journalist manipulative rather than humanistic program impact on the audience. For this purpose journalists are turning to the needs of the audience for security and preservation of health and to consolidate in the mass consciousness of newspaper readers a negative image of pharmacy services.

Key words: mass-media, sociopolitical newspapers, public opinion, falsification of drugs.

Вступ

Засоби масової інформації (ЗМІ) — сукупність сучасних каналів зв'язку (преса, телебачення, радіомовлення, кіно, відео, Інтернет тощо), за допомогою яких поширюється різноманітна інформація у суспільстві, відіграють найбільшу роль у формуванні й розповсюдженні громадської думки [2].

Ці засоби активно формують рівень громадської довіри до аптек і фармацевтичних працівників, а це, у свою чергу, є одним з визначальних чинників комплаєнсу пацієнтів, що суттєво впливає на загальну ефективність фармакотерапії. Особливо це стосується повідомлень у ЗМІ щодо фальсифікації лікарських засобів (ЛЗ).

У формуванні громадської думки роль соціально-політичних газет (СПГ), насамперед, зумовлена стратегією, яку обирає журналіст відповідно до соціального замовлення інституції або організації, що спрямовує й контролює його діяльність [5].

Спрямованість впливу СПГ на аудиторію задається обранням одного з двох типів програм: маніпулятивної або гуманістичної. Під маніпулятивною стратегією СПГ слід розуміти вид цілеспрямованого або ситуативно зумовленого психологічного впливу для досягнення одностороннього, як правило прихованого, спонукання всієї аудиторії або якоїсь її частини до прийняття певних настанов або й до здійснення певних дій [6]. На відміну від маніпулятивної стратегії, методологічною передумовою гуманістичної стратегії є твердження: функція СПГ щодо громадської думки полягає не у звичайній трансляції стимулів, які модифікують свідомість і поведінку аудиторії, а в постачанні їй інформаційних матеріалів та емоцій для створення власних уявлень про зміст і сенс соціальних проблем [5].

У цьому контексті для визначення можливого впливу ЗМІ на формування громадської думки щодо фармацевтичних фахівців було проведено

контент-аналіз повідомлень у ЗМІ національного рівня щодо Дня фармацевтичного працівника [1]. Проте практично відсутні ґрунтовні теоретико-методологічні праці щодо формування громадської думки з питань фальсифікації ЛЗ.

Метою роботи був аналіз повідомлень СПГ національного рівня щодо найбільш резонансних випадків виявлення фальсифікованих ЛЗ.

Матеріали та методи дослідження

Під час дослідження було вивчено зміст повідомлень у СПГ щодо найбільш резонансних випадків виявлення фальсифікованих ЛЗ в Україні, які датуються серпнем 2010 р. (Васильків, Київська область) і листопадом 2012 р. (Львів, Львівська область).

Усього було проаналізовано 432 номери 15 СПГ національного рівня за відповідні періоди (табл. 1).

Як методи дослідження використані контекстуальний і квалітативний аналізи.

Таблиця 1

Перелік аналізованих соціально-політичних газет

Назва СПГ	Серпень 2010 р.			Листопад 2012 р.		
	Номери СПГ	Дата	К-сть	Номери СПГ	Дата	К-сть
Аргументы и факты в Украине*	31–34	07–25	4	45–48	07–28	4
Газета по-українськи	113–127 (1069–1083)	03–31	15	162–179 (1509–1526)	01–30	18
Голос України	142–160 (4892–4910)	03–31	19	206–228 (5456–5478)	01–30	21
Демократична Україна*	031–034 (23818–23821)	06–27	4	044–048 (23935–23939)	02–30	4
День	136–154 (3297–3313)	03–31	15	198–220 (3841–3863)	01–30	18
Дзеркало тижня*	27–31 (807–811)	06–28	5	39–42/43 (87–90/91)	03–30	4
Еженедельник 2000	31–34 (519–522)	06–27	4	44–48 (628–632)	02–30	5
Известия в Украине	140–160 (1111–1131/ 28155–28175)	02–31	18	207–227 (1670–1690/ 28714–28734)	01–30	21

Назва СПГ	Серпень 2010 р.			Листопад 2012 р.		
	Номери СПГ	Дата	К-сть	Номери СПГ	Дата	К-сть
Комсомольская правда в Украине	168–193 (3571/24966–3596/24991)	02–31	26	243–268 (4237/25632–4262/25057)	01–30	26
Профспілкові вісті*	31–34 (545–548)	05–27	4	32–35 (650–653)	08–30	4
Сьогодні	167–189 (3591–3613)	02–31	23	246–271 (4258–4283)	01–30	26
Сільські вісті	89–100 (18526–18537)	03–31	12	128–141 (4258–4283)	01–30	14
Україна молода	141–159 (3907–3925)	03–31	19	163–180 (4409–4426)	01–30	18
Урядовий кур'єр	141–159 (4292–4310)	03–31	19	200–221 (4844–4865)	01–30	22
Факты и комментарии	139–157 (3150–3168)	03–31	19	201–221 (3699–3719)	02–30	21
Разом			206			226

Примітка. * — щотижневики.

Результати дослідження та їх обговорення

На першому етапі в результаті аналізу СПГ за серпень 2010 р. встановлено наявність двох повідомлень про виявлення та вилучення фальсифікованих ЛЗ у Василькові, Київська область (табл. 2).

Як видно з даних табл. 1, у газеті «Голос України» зазначалося, що Державна інспекція з контролю якості ЛЗ України вилучила з обігу фальсифіковані ЛЗ, які виробляли в підпільному цеху, виявленому співробітниками ГУ МВС України в Київській області на одному з приватних складів Василькова.

У повідомленні СПГ «День» зазначалося: «Тим, хто постійно купує в аптеках медпрепарати, слід звертати увагу на їхнє маркування, зміну смаку або його відсутність — це може бути ознакою фальсифікату. Таку пораду дав споживачам на сьогоднішній прес-конференції з приводу вилучення у Василькові на Київщині найбільшої в історії України партії фальсифікованих ліків голова Державної інспекції з контролю якості лікарських засобів України Олексій Соловйов, повідомляє «Укрінформ»».

Варто зазначити, що в обох публікаціях наведена різна кількість найменувань вилучених ЛЗ і виробів медичного при-

значення (ВМП): у першій СПГ — 9, у другій — 8. При цьому лише 5 ЛЗ згадувалися в обох повідомленнях. Проте в них не вказана вилучена кількість фальсифікованих ЛЗ і ВМП, хоча в газеті «День» наголошується, що це «найбільша в історії України партія фальсифікованих ліків».

На другому етапі в результаті аналізу преси за листопад 2012 р. встановлено наявність 8 публікацій з приводу вилучення фальсифікованих ЛЗ у Львові.

Як видно з даних табл. 3, у повідомленні СПГ «Газета по-українськи» вказувалося, що міліціонери вилучили 200 ящиків фальсифікованих ЛЗ, які

Таблиця 2

Найменування лікарських засобів і виробів медичного призначення, що вказані в статтях за серпень 2010 р.

Назва СПГ	Назва повідомлення	Згадувані назви
«Голос України» № 150 (4900) від 13.10.2010	«Обережно: фальшиві пігулки»	Дифлюкан, ефект, кетанов, лінекс, мезим, стрепсілс, фестал, флюколд, тести на вагітність «Пані» (9 назв)
«День» № 146 (3305) від 17.10.2010	«Фальсифіковані ліки можна відрізнити за кольором і смаком»	Доларен, ефект, кетанов, колдфлю, лоринден, мезим, фестал, флюколд (8 назв)
Обидві СПГ	Мезим, фестал, кетанов, флюколд, ефект (5 назв)	

**Інформація щодо назв вилучених у Львові лікарських засобів та їх кількості,
що вказана в статтях за листопад 2012 р.**

Назва СПГ	Назва повідомлення	Місце вилучення ЛЗ	Обсяг вилучених ЛЗ	Назви вилучених ЛЗ
«Газета по-українськи» № 171 (1518) від 16.11.2012	«Мезим і фестал підробляли на складі»	Колишній аптечний склад	200 ящиків, майже 40 назв	Амізон, колдфлю, мезим, но-шпа, темпалгін, фармацитрон, фестал (7 назв)
«Голос України» № 214 (5464) від 13.11.2012	«Вилучено дві тони фальсифікованих ліків»	Аптеки	200 ящиків, близько 2 т	Амізон, анаферон, афлубін, бісептол, гепарин, енап, есенціале, колдфлю, лінекс, мілдронат, но-шпа, сіган, супрастин, темпалгін, уролесан, фармацитрон, фезам, фестал (18 назв)
«День» № 208 (3851) від 15.11.2012	«Відповідь на контрафактний скандал»	Неліцензований склад	Не вказано	Не вказано
«Комсомольская правда в Украине» № 263 (4257/25652) від 24.11.2012	«Поддельные лекарства, изготовленные во Львовской области, изъяли из оборота по всей Украине»	Склади лікарських препаратів	Понад 200 ящиків, 597 серій	Не вказано
«Известия в Украине» № 216/1679/28723 від 15.11.2012	«Из украинских аптек начали убирать подделки»	Неліцензований склад	Близько 3 т, 90 назв	Анаферон дитячий, доларен, нокспрей дитячий, но-шпа, фестал (5 назв)
«Урядовий кур'єр» № 213 (4857) від 20.11.2012	«Пильнуйте здоров'я від фальсифікату»	2 безліцензійні склади	Близько 200 тис. упаковок, 596 назв	L-лізину есцинат, анаферон дитячий, баралгетас, доларен, енап, етанол, імпаза, кетанов, ротокан, темпалгін, уролесан (11 назв)
«Урядовий кур'єр» № 215 (4859) від 22.11.2012	«З ринку ліків приберуть фальсифікати»	Підпільний цех і склад	Приблизно 600 назв на 2 млн грн	Не вказано
«Факты и комментарии» № 209 (3707) від 14.11.2012	«Во львовской аптеке изъяли 200 ящиков поддельных лекарств»	Аптека	Понад 200 ящиків	Активоване вугілля, амізон, анаферон, бісептол, валеріани настоянка, есенціале, колдфлю, но-шпа, темпалгін, уролесан, фармацитрон, фезам, фестал (13 назв)

Примітка. Часто згадувані ЛЗ у 5 повідомленнях: но-шпа, темпалгін і фестал (по 4 рази), амізон, колдфлю, уролесан і фармацитрон (по 3 рази), анаферон дитячий, анаферон, бісептол, доларен, есенціале, енап і фезам (по 2 рази).

вироблялися на колишньому аптечному складі у Львові.

У газеті «Голос України» зазначалося, що у львівських аптеках працівники підрозділів боротьби з економічною злочинністю виявили 200 ящиків фальсифікованих ЛЗ, а причетних до фальсифікації ЛЗ осіб затримано.

Багато запитань викликає публікація в газеті «День», підзаголовок якої («Експерти під-

тримують ініціативи уряду, але побоюються їхньої реалізації: вони можуть спустошити полиці аптек») викликає у читачів побоювання щодо ймовірного зникнення ЛЗ із полиць аптек. Журналіст також висловлює суб'єктивне судження, яке може породжувати у читача недовіру до аптек: «І вже зовсім погано, якщо в аптеках хворим людям підсовують у кращому разі плацебо, а то і зовсім не-

відомо що». Обговорюється і необхідність внесення змін до законодавства, які б дозволили Держлікслужбі проводити перевірку аптек без попередження. Проте зацікавленість викликає інформація голови парламентського комітету з питань охорони здоров'я: «В Україні щороку виявляють фальсифіковані препарати — від 0,2 до 0,7 %. А останнім часом їхня кількість зросла до 2 %.

І навіть це не так уже й багато порівняно з іншими країнами: у Німеччині, наприклад, виявляють 7–8 % фальсифікованих медичних препаратів, у Італії — до 11 %». Ці дані суперечать бюлетеню ВООЗ № 275 [3], де вказано, що у більшості країн Європейського Союзу контрафактні ЛЗ трапляються вкрай рідко і становлять менше 1 %.

У СПГ «Известия в Украине» опублікована інформація, у якій зазначено, що у Львові 7 листопада вилучили близько 3 т і 90 найменувань ЛЗ.

«Комсомольская правда в Украине» містила інформацію, що Держслужба України, з ЛЗ пропонує внести зміни до деяких законів України, щоб зробити можливість потрапляння фальсифікату в аптеки мінімальною. Наприклад, дозволити органам держконтролю якості ліків проводити перевірки без попередження, а також зобов'язати аптекних фахівців фіксувати всі розрахункові операції.

В «Урядовому кур'єрі» було дві публікації щодо інциденту з фальсифікованими ЛЗ у Львові. У першій з них зазначено, що «у Львівській області на двох безліцензійних складах виявлено і вилучено близько 200 тисяч упаковок, 596 найменувань різних препаратів, які перебували у незаконному обігу». У другій публікації вказувалося, що вартість вилучених з обігу приблизно 600 найменувань підроблених ЛЗ становила близько 2 млн гривень.

На першій шпальті СПГ «Факты и комментарии» опубліковано повідомлення, у якому сказано, що підроблені ЛЗ близько року виробляв і збував 41-річний чоловік, який у своєму приватному будинку недалеко від Львова влашту-

вав підпільну фармацевтичну лабораторію.

Таким чином, маємо справу з оперуванням (маніпулюванням) інформацією, а саме з частковим її висвітленням: вибірковістю подання, особливим компонованням у повідомленнях СПГ тощо, позаяк в аналізованих СПГ подані різні дані щодо вилучених у Львові ЛЗ. Крім цього, їх обсяг вимірюють за вартістю, кількістю найменувань і упаковок, у ящиках і навіть у тоннах. Варто зазначити, що в СПГ також наводяться різні назви вилучених ЛЗ. Це особливо є дивним з погляду посилання авторів публікацій на офіційні джерела інформації — центр громадських зв'язків ГУ МВС у Львівській області, прес-службу МОЗ України, виступ заступника голови Державної служби з ЛЗ України.

Різний зміст повідомлень щодо фальсифікації ЛЗ у двох аналізованих виданнях, на нашу думку, можна пояснити використанням окремими журналістами СПГ маніпулятивної, а не гуманістичної програми впливу на читача. При цьому спостерігається експлуатація поглядів та інтересів аудиторії. На думку журналістів окремих СПГ, застосовувані прийоми мають діяти безвідмовно, зважаючи на потреби людей у безпеці та збереженні здоров'я, а також сприятимуть закріпленню у масовій свідомості читачів СПГ негативного образу аптекної служби. Позаяк окрема СПГ формує громадську думку через свою безпосередню аудиторію, то варто зауважити, що абсолютна більшість читачів входить одночасно до складу читацької аудиторії кількох СПГ. Отже, якоїсь ізольованої аудиторії, яка була б читачами лише однієї СПГ, не існує [4]. Тому різна інтерпре-

тація одного й того ж факту в різних СПГ може спричинити непередбачувані та небажані ефекти, несподівані для самих СПГ.

Висновки

1. За результатами аналізу інформації 432 номерів 15 СПГ виявлено наявність двох згадок про вилучення фальсифікованих ЛЗ у Василькові в серпні 2010 р. та восьми повідомлень про аналогічну ситуацію у Львові в листопаді 2012 р.

2. Установлено, що перші дві публікації не містять інформацію про кількість фальсифікованих ЛЗ і ВМП. У вказаних восьми повідомленнях виявлено розбіжності щодо кількості вилучених ЛЗ та їх назв. При цьому обсяг фальсифікованих ЛЗ вимірювали за вартістю, кількістю назв та упаковок, у ящиках і тоннах. У публікаціях подавалися різні назви вилучених ЛЗ.

Зазначене пояснюється використанням окремими журналістами СПГ маніпулятивної, а не гуманістичної програми впливу на аудиторію через експлуатацію потреби аудиторії в безпеці та збереженні здоров'я, а також закріплення у масовій свідомості читачів СПГ негативного образу аптекної служби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Громовик Б. П. Контент-аналіз засобів масової інформації щодо святкування Дня фармацевтичного працівника / Б. П. Громовик, О. Б. Панькевич, Л. М. Унгурян // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. — 2012. — № 6. — С. 56–59.

2. Дзюба М. Т. Роль засобів масової інформації в формуванні громадської думки / М. Т. Дзюба // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. — 2008. — № 1. — С. 77–81.

3. *Лекарства: поддельные/ложно маркированные/фальсифицированные*

ные/контрафактные [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/ru/>.

4. Орбан-Лембрик Л. Особливості формування громадської думки / Л. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2004. – № 2 (4). – С. 77–89.

5. Фурманкевич Н. М. Характер взаємодії засобів масової комунікації та громадської думки / Н. М. Фурманкевич // Держава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації. – 2011. – № 3. – С. 118–121.

6. Шальман Т. М. Засоби масової інформації та аудиторія у просторі діалогу / Т. М. Шальман // Українська журналістика в контексті світової : зб. наук. праць зі спеціальності «Тео-

рія та історія журналістики». – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики, 2008. – Вип. 2 (7). – С. 96–110.

REFERENCES

1. Hromovik B.P., Pankevych O.B., Unhurian L.M. Content analysis of media about Pharmacist Day. *Upravlinnya, ekonomika ta zabezpechennya yakosti v farmatsii* 2012; 6: 56-59.

2. Dziuba M.T. The role of the mass-media in shaping public opinion. *Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi u sferi bezpeky ta oborony* 2008; 1: 77-81.

3. Medications: spurious/falsely-labeled/falsified/counterfeit [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs275/ru/>.

4. Orban-Lembryk L. Features of public opinion. *Sotsial'na psykholohiya* 2004; 2 (4): 77-89.

5. Furmankevych N.M. The nature of the interaction of the media and public opinion. *Derzhava ta rehiony. Ser. : Sotsial'ni komunikatsiyi* 2011; 3: 118-121.

6. Shalman T.N. The media and the audience in the space of dialogue. *Ukrayins'ka zhurnalistyka v konteksti svitovoyi: zbirnyk naukovykh prats' iz spetsial'nosti "Teoriya ta istoriya zhurnalistyky"* (Ukrainian journalism in the context of the world: a collection of research papers on specialty "Theory and History of Journalism"), 2008; issue 2 (7), p. 96-110.

Надійшла 22.10.2013

Передплачуйте
і читайте

ОДЕСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Передплата приймається у будь-якому передплатному пункті

Передплатний індекс 48717

У випусках журналу:

- ◆ Теорія і експеримент
- ◆ Клінічна практика
- ◆ Профілактика, реабілітація, валеологія
- ◆ Новітні технології
- ◆ Огляди, рецензії, дискусії

